

Programma

Igor Stravinsky
(1882 – 1971) *L'Histoire du Soldat*
(Het Verhaal van de Soldaat) (1918)

Deel 1

1. *Marche du Soldat* (Mars van de Soldaat)
2. *Petits airs au bord du ruisseau* (Aan de oever van de beek)
3. *Marche du Soldat* (Mars van de Soldaat)
4. *Pastorale* (Op het platteland)
5. *Petits airs au bord du ruisseau* (Aan de oever van de beek)

Deel 2

6. *Marche du Soldat* (Mars van de Soldaat)
7. *Marche royale* (Koninklijke mars)
8. *Petit concert* (Klein concert)
9. *Trois danses: tango, valse, ragtime* (Drie dansen)
10. *Danse du Diable* (Dans van de Duivel)
11. *Petit choral* (Kleine zang)
12. *Couplets du Diable* (Verzen van de duivel)
13. *Grand choral* (Grote zang)
14. *Marche triomphale du Diable* (De triomfmars van de Duivel)

PAUZE

Theo Loevendie
(1930) *De Nachtegaal* (1974/79)

Een sprookje van Hans Christian Andersen over een nachtegaal, een Chinese keizer die hem gevangen houdt, de valse concurrentie van een kunstvogel uit Japan en het verschil tussen levende kunst en namaak.

Twee sprookjes

Het idee voor het schrijven van een muzikaal verhaal van de soldaat die naar huis terugkeert en onderweg van alles meemaakt, kreeg Stravinsky tijdens de Eerste Wereldoorlog. Heel toepasselijk op zijn eigen tijd, maar ook de geschiedenis van zijn vaderland Rusland, bood volop voorbeelden.

Stravinsky gebruikte twee verhalen van zijn landgenoot Alexander Afanasiev als inspiratiebron. Deze had rond 1850 goed geluisterd naar soldaten die terugkeerden uit de talloze oorlogen die de Russen toen tegen de Turken voerden. Ze vertelden hem volksverhalen, waarin waarheid en bijgeloof hand in hand gingen. Daarin waren bijvoorbeeld ontmoetingen die soldaten met de duivel hadden, zoals in de geschiedenis van 'onze' soldaat gebeurt, een volstrekt normale zaak.

Stravinsky vroeg aan zijn Zwitserse vriend, de romanschrijver Charles Ramuz, om het libretto te schrijven voor zijn compositie. Geen van beiden beschikte in de oorlogsjaren over veel geld, dus moest het werk in kleine bezetting uitvoerbaar zijn en geschikt voor een klein theater of openluchtvoorstelling.

De eerste uitvoering van *L'Histoire du Soldat* vond plaats in Lausanne en werd mogelijk gemaakt door kunstliefhebber Werner Reinhardt. De toneelspelers kwamen uit de regio en spraken het plaatselijke dialect. Het was helemaal volgens de wens van Stravinsky, om – net als in een echt sprookje – geen tijd of plaats aan dit verhaal te verbinden. Hij zou ook vast geen moeite hebben met de vertaling van Martinus Nijhoff, die begint met: “Op de weg van Sas naar Sluis, een soldaat, loopt een soldaat op weg naar huis.”

Ook *De Nachtegaal* van Theo Loevendie is een toneelbewerking van een oud verhaal. Net als Afanasiev, luisterde de Deense schrijver Hans Christian Andersen naar volksverhalen, die hij verzamelde en uitgaf. Aanvankelijk bewerkte hij deze verhalen voor kinderen. Hij voorzag ze dan van een dubbele bodem: een wijsheid verborgen onder het verhaal zelf. Zo ook in dit verhaal.

Er was eens een nachtegaal die zo mooi kon zingen, dat de Chinese keizer er tranen van in zijn ogen kreeg. Hij mocht in het paleis wonen in zijn eigen kooi. Zijn stem heeft Loevendie gegeven aan de klarinet, die ook het geluid maakt van de concurrent van de nachtegaal: een mechanische vogel, een cadeau van de Japanse keizer aan zijn Chinese buur. De nepvogel wordt vreselijk populair in China, terwijl de levende vogel wegvliegt naar zijn natuurlijke omgeving, het bos. Dan gaat het cadeau uit Japan stuk! Niemand kan het echt repareren. Als de keizer ziek wordt, komt de nachtegaal uit het bos en geneest hem met zijn gezang. De moraal van het verhaal: de levende natuur wint het van namaak.

Overigens was Loevendie niet de eerste componist die *De Nachtegaal* op muziek zette. Stravinsky ging hem vóór in “*Le Chant du Roussignol*”, een ballet uit 1920.